

ТУРИЗМ І КРАЄЗНАВСТВО

- Bekh, 2003* - Bekh I.D. Vykhovannia osobystosti / I.D. Bekh. - K. : Lybid, 2003. - T. 1. - S. 277.
- Bekh, 2003* - Bekh I.D. Vykhovannia osobystosti / I.D. Bekh. - K. : «Lybid», 2003. - T. 2. - S. 341.
- Ylyn, 2000* - Ylyn E.P. Psykholohyia voly / E.P. Ylyn. - SPb. : 2000. - S. 288.
- Ylyn, 2000* - Ylyn E.P. Motyvatsyia y motyvbi / E.P. Ylyn. - SPb. : 2000. - S. 512.
- Kalyn, 1983* - Kalyn V.K. Volevaia rehuliatsyia как problema foraibi deiatelnosti / V.K. Kalyn // 3motsyonalno-volevaia rehuliatsiia povedenyia y deiatelnosti. Tezysu Vsesoiuz. konf. molodbikh uchenbikh. - Symferopol, 1983. - S. 16-17.
- Kolesov, 1990* - Kolesov D.V. Volia y npravstvennost. (K voprosam formirovaniya lychnosti shkolnyka) / D.V. Kolesov // Sovetskaia pedahohyka. - M., 1990. - № 9. - S. 28-32.

УДК 37(477)(09):908(07)

Irina Roari, Оксана Браславська

КРАЄЗНАВСТВО І ТУРИЗМ В ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ШКОЛИ Й ПЕДАГОПЧНОЇ ДУМКИ

У статті здійснено тат сучасних досліджень та публікацій з історії рідного краю та розвитку краєзнавства і туризму. Окреслено основні умови розвитку краєзнавства і туризму в різні епохи. Подано приклади розвитку краєзнавства і туризму в запровадженні їх вивчення в шкільному курсі географії. Визначено основні історичні передумови дослідження краєзнавства. Розглянуто фактори, якими обумовлено важливість вивчення краєзнавства і туризму, як однієї з форм роботи з учнями та засобом навчання і виховання. Особлива увага приділяється працям та публікаціям, в яких пропагуються дослідження й спостереження за створенням системи краєзнавства з туризмом).

Ключові слова: краєзнавство, туризм, рідний край, історія розвитку, краєзнавча діяльність, видатні краєзнавці в історії краєзнавства, краєзнавчі ідеї, туристсько-краєзнавча робота.

Рожі І., Браславська О. Краєведение и туризм в истории развития школы и педагогической мысли. В статье осуществлен анализ современных исследований и публикаций по истории родного края и развития краеведения и туризма. Очерчены основные условия развития краеведения и туризма в разные эпохи. Представлены примеры развития краеведения и туризма с введением их изучения в школьном курсе географии. Определены основные исторические сведения исследования краеведения. Рассмотрены факторы, которыми обоснована важность изучения краеведения и туризма, как одной из форм работы с учащимися и средством обучения и воспитания. Особое внимание уделяется трудам и публикациям, в которых пропагандируются исследования и наблюдения за созданием системы краеведения и туризма.

Ключевые слова: краеведение, туризм, родной край, история развития, краеведческая деятельность, выдающиеся краеведы, отечественное краеведение, краеведческие идеи, туристско-краеведческая работа.

Rozhi I., Braslavska O. A study of a particular region and tourism is in history of development of school and pedagogical idea. The article conducts analysis of modern studies and publications on the history of native land and development of local history and tourism. Outlined the basic terms of the development of regional studies and tourism in different eras. Presented an examples of the development of local history and tourism with the introduction of their study in the school course of geography. Identified the main historical background studies of local history. The factors that justified the importance of studying local history and tourism as one of the forms of work with students and a means of training and education. Special attention is paid to papers and publications advocating research and monitoring establishment of a system of local history and tourism.

Key words: regional studies, tourism, native land, history of development, regional activities, eminent historians, lore ideas, tourist and local history work.

Постановка наукової проблеми. У період становлення сучасного суспільства краєзнавство і туризм повинні стати одним із провідних чинників розвитку школи. Вивчення історії розвитку та впровадження краєзнавства і туризму в систему освіти забезпечує краще вивчення та запам'ятовування учнем навчального **Матеріалу**, вивчення історії, культури, навколишнього середовища, його особливостей та застосування в подальшому житті. Краєзнавство і туризм протягом всього історичного вивчення спрямовується на стимуляцію в учнів свідомого ставлення до рідного краю та виховує зшпівщальну особистість учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Краєзнавство і туризм виникли ще за давніх часів. Вперше їх визначали як вчення про свій рідний край. Формування даних понять пов'язували з історичними подіями, географічними та етнографічними особливостями **рідного** краю. Вагомий внесок у висвітлення питань краєзнавства і туризму внесли в **різні** епохи вчені, педагоги, науковці Я. Коменський, Р. Оуен, І. Песталоцці, Ф. Рабле, Ж.-Ж. Руссо, А. Дістервег, В. Бшозерський, М. Гулак, М. Костомаров, П. Куніт, О. Маркевич та інші. Вони зазначали, що вивчення саме краєзнавства і туризму в системі освіти повинні здійснюватися на такому **рівні**, щоб забезпечити швидкісний розвиток кожної людини.

Мета статті - висвітлити історичні особливості вивчення краєзнавства і туризму, визначити їх навчально-виховний потенціал та роль в житті учня, громадянина, дослідника.

Вклад основного матеріалу. За даними різномасштабних літературних джерел А.С. Барков [Барков, 1961: с. 74], В.В. Бенедюк [Бенедюк, 1998: с. 41], Т.С. Вайда [Вайда, 1998: с. 14], [Енциклопедія радянська, 1982], І.П. Іванов [Іванов, 1977: с. 3], М.П. Крачило [Крачило, 1994: с. 26], В.І. Романько [Романько, 1992: с. 87], краєзнавство зародилося в глибоку давнину. Історичні, географічні, етнографічні, біологічні дослідження своєю міццю спиралися на краєзнавців-любителів становили комплекс основ краєзнавства, а з інтенсивним розвитком **різних** наук почалося диференційоване, детальне вивчення краєзнавства.

Знання про рідний край відіграють особливу роль у вихованні молоді. Зодина, на що вказувалося у працях А. Дютервега, Т. Кампанелли, Я. Коменського, Т. Мора, Р. Оуена, І. Песталоцці, Ф. Рабле, Ж.-Ж. Руссо та інших. Дидакти **всі** часи пов'язували питання про використання **Матеріалу** з принципами наочності, доступності навчання, з дидактичними правилами: від вченого до невченого, від близького до далекого.

Інформацію про свій край у далекому минулому муть археологічні знахідки, **різні** державні документи та літописи, які складали служителя монастирів.

За **часів** Київської Русі відігравали у житті краєзнавчі справи: підготували залучалися до ремесел і домашньої роботи, вивчали побут, етнічну національну культуру рідного краю, видовий склад та особливості місцевої флори і фауни. Навчальний і виховний вплив на дітей мали промови, написані монахами на честь кшш, де звеличувалися **їхні** **Великі** перемоги, описувалися **найважливіші** мандріжки землеробства і купівлі, усна шродна творчість тощо. Формування краєзнавчих понять нерозривно пов'язувалося з образним розкриттям історичних подій, географічних та етнографічних особливостей рідного краю, що посилювало **їх** виховний вплив на дітей.

У XVI-XVII століттях в братських школах швидко-західної Русі широко пропагувалися краєзнавчі **ідеї**. Навчальні посібники того часу були насичені фактами про

історичні події, етнографія, географічні особливості рідного краю. З метою засвоєння учнями елементів природничих знань, проводилися спостереження за погодними умовами, сезонними змінами в природі. Тоді ж у навчальний процес проникають наукові ідеї, які поєднуються з дослідженням навколишнього середовища.

Один із видатних педагогів України другої половини XVII століття - А.А. Прокопович-Антонський вважав, що яким би сильним не було суспільство, але коли його опорою не є виховання, то воно рано чи пізно буде зруйноване. Він виступав проти зневажливого ставлення до рідної мови і культури та пропагував цю навчання *цтєн* рідною мовою, застосовуючи елементи знань про рідний край. Велику роль у навчанні, вихованні він ввів учителів, стверджуючи, що вчитель повинен прищеплювати любов до мови, традицій і звичаїв свого народу, тобто фактично виступав за краєзнавчу основу в освіті.

Творчий підхід до краєзнавчо-педагогічної спадщини дозволяє стверджувати, що одне з чільних місць у нинішній належить могутньому **освітньо-виховному** потенціалу української козацької педагогіки, головною метою якої - формування в **сім'ї**, школі чи в громадському житті козака-лицаря, мужнього громадянина, захисника рідної землі, з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, високим патріотизмом, високим рівнем духовності. Тоді в Україні діяли різні типи навчально-виховних закладів (академії, колеї, братські, церковні школи, народні професійні школи мистецтв і ремесел, **сімейні** й козацькі школи). Головною метою виводилося ідея і засобами народної педагогіки, українознавства і краєзнавства. Усі вихованці разом із батьками, педагогами брали активну участь у впровадженні в життя народних традицій, звичаїв, обрядів, досліджували особливості рідного краю, навчалися **виступати** справи, зокрема вміння орієнтуватися на місцевості, складати **історичні** плани тощо [Милонов, 1969: с. 270].

Ідею про необхідність дослідження учнями рідного краю підтримав А. Дістервег, який закладав в основу розвивального навчання три головних принципи: 1) природовідповідності; 2) культуровідповідності; 3) самодіяльності. Розвиток краєзнавчої діяльності, на його думку, неможливий без обґрунтування цих принципів. З огляду на це А. Дістервег писав: «Де, наприклад, географія вивчається без родознавства, без створення наочних уявлень засобами карт, малюнків і т. ін., де історія викладається без конкретних життєвих образів, у вигляді абстрактної схеми, яка нав'язується пам'яті... там існує старий, негативний, умертвляючий формалізм» [Програми зуртте, 1991: с. 328].

Я.Ф. Головацький констатує, «... як важко подорожувати по нашій батьківщині, точніше, як важко збирати пам'ятки та описувати їх. Немає у нас, як це буває в інших краях, **ам** по селах, **ам** в містечках письменника, ученого, любителя рідної мови минулої. Високопанська польська еліта байдуже ставиться до краю. Родовиті **українці**, виховані з наймолодших літ між чужими, вивчені чужинними мовами, так мало знають свою рідну землю, **сеї** рід, його долю й боротьбу, що не вміють їх цитувати, а там батьки - любити... Ми є чужинцями на **предковичній** нашій землі, у нашій землі, у власті своїх батьківщині» [Головацький, 1976: с. 56]. Це свідчить про те, що краєзнавчий **робот** тоді не придіялася належна увага.

У другій половині XIX століття важливу роль у поповненні даних про рідний край вистигало «Російське географічне товариство» (1845 р), до якого залучалось і місцеве населення. За основними напрямками робота цього товариства з метою збирання стародавніх книг, рукописів, усного фольклору в **різні** куточки України виконав великий український поет Тарас Шевченко.

Інтенсивна розробка питань з краєзнавства, яке в ті часи називалося родинознавством і батьювщинознавством, припадає саме на 60-ті роки ХІХ ст. і пов'язана з іменами К.Д. Ушинського і Н.Х. Весселя, які були авторами перших методичних поглядів із краєзнавства. Так, К.Д. Ушинський включив, наприклад, у «Річне слово» (1861 р.) вказівки щодо «вивчення околиць», а в 1863 р. він запропонував ввести в початкову школу «батьювщинознавство», підкреслюючи, скільки яскравих, правильних, дійсних образів, зовсім конкретних, зберігається в душах дітей після такого живого, наочного, відчутного курсу. З викладанням батьювщинознавства пов'язувалося початкове знайомство дітей з географією, історією, природою, вивченням рідної мови. К.Д. Ушинський наголошував на значенні краєзнавчої діяльності як засобу і форми навчання та виховання дітей і виводив велику роль у цьому «м'яцевому елементі» краєзнавства. Це одна з частин його принципу народності у вихованні.

«Відчизнознавством» називав краєзнавство Н.Х. Вессель і бачив у ньому основу всієї освіти. Він писав про те, що «... весь курс навчання потрібно будувати на базі використання м'яцевого конкретного матеріалу, тобто на основі краєзнавчого підходу, краєзнавчого принципу» [Вессель, 1862: с. 8].

Для навчання на краєзнавчому принципі знаходять свій подальший розвиток у системі поглядів методистів-географів Д.Д. Семенова, І.Н. Белова, М.В. Овчинникова, методиста з біології А.Я. Герда, який пропонував створювати умови, у яких учень ставав би «маленьким дослідником». Розглядаючи екскурсії в природу як метод викладання біологічних дисциплін у гімназіях та початкових школах, А.Я. Герд обґрунтовує важливість туристсько-краєзнавчої роботи з учнями як засобу навчання та виховання. Підшляючи думку А.Я. Герда, в «Педагогічних нотатках для вчителів» (1864 р.) Д.Д. Семенов доводить необхідність розпочинати викладання географії з вивчення місцевості, де живуть діти, а в третє видання першого російського підручника з географії (1867 р.), написаного П.Н. Белохою, була включена «Програма для вивчення місця проживання, або батьювщини» [Белоха, 1867: с. 94].

На території України краєзнавство набуло свого розвитку в ХІХ столітті. Воно мало різні напрями і було широко представлене в працях учених, письменників, дослідників - Т. Шевченка, П. Куніна, А. Метлинського, Я. Марковича, В. Полетики.

Краєзнавчі ідеї пропалувались у діяльності Кирило-Мефодіївського братства (1845-1847 рр.). У публікаціях кирило-мефодіївців - В. Бшозерського, М. Гулака, М. Костомарова, П. Куніна, О. Маркевича, а з квітня 1846 року Тараса Шевченка - відтворюються ідеї українського національного відродження і панславізму, побудови майбутнього суспільства на засадах християнської моралі, зрівняння в правах усіх слов'янських народів щодо їх національної мови, культури й освіти. Члени братства вели активну громадську діяльність, шклувалися про розвиток народної освіти, поширювали ідеї краєзнавчого вивчення мови і сходу України, міста Києва, традицій, історичних пам'яток, мовних діалектів.

У 70-х роках ХІХ століття у Києві засноване «Товариство Нестора Листописця», а в 1872-1878 роках працювала етнографічно-статистична експедиція П.П. Чубинського, яка започаткувала систематичну краєзнавчу роботу в Україні. Слід вказати на значущий вклад у вивчення української регіональної етнографії Ф.К. Вовка, фісолога - П.Г. Житецького, І.Я. Франка, Іллі Українки, С.В. Руданського, мистецтва - П.Д. Мартиновича, музики - М.В. Лисенка, М.Д. Леонтовича та ш.

Важливо відзначити великий внесок у розвиток краєзнавства «Руської трійці» (М. Шашкевич, Р. Вагилевич, Я. Головацький). Під час народознавчих мандрівок члени «Руської трійці» вивчалися ремесла і архітектура, одяг і господарство, торгівля і релігія,

розшифровувалися рукописи книги та давш документи. Через краєзнавчі фольклорш, археолопчш, лшгвютичш, етнографічкі матеріали молоді ентузіасти вшкривали для себе і своис сучасниов юторичний розвиток свого народу. З другого боку, важливим був і той факт, що складена членами «Русько"І тршщ» програма-опитувальник, якою вони користувалися пщ час СВОІХ подорожей по краю, засвщчила спробу поставити краєзнавчу роботу на наукову основу. Ця програма з добре продуманою методикою краєзнавчих дослщжень була першою досить вдалою програмою в Украин і мала велике значення для вчителш-краєзнавщв, а згодом усшшно використовувалась у **роботе** послщовниов «Русько"І тршщ».

З огляду на результативнють дослщження краєзнавщв слщ наголосити на тому, що **Всі** вони вважали необщним вивчення рщного краю учнями, зокрема, пщ час екскурсш, туристських походів, манщпвок.

Особливу роль краєзнавчш **діяльності** у **навчально-виховному** пропесі вщводив визначний педагог П.Ф. Каптерев: «Безперечно, прийде час, коли **навчалът** прогулянки й **освітні** подорожі складуть необщний і **значний** елемент виховання, так що людина, яка не бачила достатньо різних куточов свое"І батьювщини, не буде вважатися освіченою людиною» [*Истортие краєзнавство, 1989: с. 85*].

У 1896 роц в освгп з'являється нова течія - «локалізація» навчального процесу на **Всіх** етапах при вивчешп різних предметів, з якою виступив Е.А. Звяпнцев. Він розробив систему вивчення рщного краю: 1) послщовного концентризму - спочатку краєзнавчий матеріал має масштаб свого села, м!крорайону, потім уже району, області, кра'ши - для початкових **Класіе**; 2) сполученого концентризму - коли даються приклади по **Всіх** трьох масштабних ареалах: мюцевий, районний, обласний.

В Україп на початку ХХ столтя визначне мюце науковим краєзнавчим дослщженням вщводили украшські вчені П.А. Тутковський, Л.С. Рудницьсий. У низці СВОїх **робіт**, зокрема «Задачи и пределы географии», «Коротка юторія Украши» (Л.С. Рудницьсий, 1910), вони спираються на матеріали безпосередшх краєзнавчих дослщжень різних репощв Украши. П.А. Тутковський наголошував на тому, що потрібно *далг* вивчати краєвиди, яй розкривають надзвичайно шквалі явища з минулого нашо! кра'ши і мають важливий вплив на все господарство і побут.

У Львові в 1911 *роц*, виникла украшська дитячо-юнацька організація «Пласт». Це сталося через чотири роки шсля заснування Робертом Бейден-Пауеллом перніої скаутсько"І організації в АнглИ, на батьювщиш **світового** скаутського руху. Одним із засновників украшського скаутингу був Петро Франко - син видатного украшського письменника Івана Франка. Саме слово «пластун» є доотвним перекладом на украшську мову термша «скаут» (англшською мовою - «розвщник»). Головним напрямом роботи піеі" організації було отримання знань з різноманітних галузей: украшознавства, мистецтва, спорту, природознавства і, звичайно ж, практичного пластування, яке включає описи методів виживання серед дико! природи, проживання в таборах, першу дшпкарську допомогу та *інрні* навички.

У розв'язуюп проблеми краєзнавчого вивчення особливостей **конкретної** територп нагромаджено певний позитивний досвщ роботи **різних** товариств. Так, краєзнавством активно займалися гуртки товариства «Просвіта», які створювалися в Украпп в 1905-1907 рр. Завдання товариства, як сказано в його статуп, - пщнесення культурного рівня і етнографічного добробуту населення Украши, оргашзацк бібліотек, шил, поширення знань про свш край, його **ісТорію**, фольклор. Згодом було відкрито бібліотеки-читальш, торгов! склади книг, **КНН«КОВі** иоскн «Просвіти», а також кілька фшй бібліотек у селах.

Висновки. Названі позитивні тенденції в розвитку краєзнавчих досліджень певних територій свідчать про те, що вже на початку ХХ століття вивченням своєї місцевості займалися не лише окремі аматори з народу, а також видатні вчені, педагоги і вчителі. Це мало велике значення для подальшого розвитку краєзнавства у сфері шкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Барков, 1961* - Барков А.С. О научном краеведении / А.С. Барков // Вопросы методики и истории географии. - М. : Географиз, 1961. - С. 71-78.
- Белоха, 1867* - Белоха П.Н. Учебник всеобщей географии. Курс первый. / П.Н. Белоха. - СПб, 1867. - 124 с.
- Бенедюк, 1998* - Бенедюк В.В. Краєзнавчий принцип навчання: історичний аспект / В.В. Бенедюк // Географія та основи економіки в пташ. - 1998. - № 2. - С. 39-44.
- Вайда, 1998* - Вайда Т.С. Формування екологічної культури студентів педвузів засобами туристсько-краєзнавчої діяльності : Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. / Т.С. Вайда. - Херсон, 1998. - 17 с.
- Вессель, 1862* - Вессель Н.Х. Местный элемент в обучении / Н.Х. Вессель // Учитель. - 1862. - № 17-19. - с. 8-9.
- Головацький, 1976* - Головацький Я. Масштаби по Галицькій і Угорській Русі / Я. Головацький // Жовтень. - 1976. - № 6. - С. 49-94.
- Програми гуртків, 1982* - Програми гуртків юних екологів і дослідників природи для позашкільних установ і загальноосвітніх шкіл. - К. : Рад. школа, 1991. - 143 с.
- Енциклопедія радянська, 1977* - Энциклопедия радянська. - К., 1982. - Т. 8. - 527 с.
- Иванов, 1977* - Иванов П.В. Комплексность в туристско-краеведческой работе / Иванов И.П. - М. : ЦЭТС, 1977. - С. 3-4.
- Історичне краєзнавство, 1989* - історичне краєзнавство в Українській РСР / П.Т. Тронько, В.О. Горбик, О.І. Лугова та ін. - К. : Наук. думка, 1989. - 237 с.
- Костриця, 1985* - Костриця М.Ю. Туристсько-краєзнавча робота в школі: [Пособник для вчителів географії] / М.Ю. Костриця. - К. : Рад. школа, 1985. - 128 с.
- Крачило, 1994* - Крачило М.П. Краєзнавство і туризм / М.П. Крачило. - К. : Вища школа, 1994. - 190 с.
- Милонов, 1969* - Милонов Н.П. Историческое краеведение (основные источники изучения истории родного края): [Пособие для студентов педвузов] / Н.П. Милонов, Ю.Ф. Кононов, А.М. Разгон, М.Н. Черноморский, А.С. Завадько. - М. Просвещение, 1969. - 317 с.
- Романько, 1992* - Романько В.И. Краеведение в системе вузовской подготовки будущего учителя литературы : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. / В.И. Романько. - К., 1992. - 163 с.
- Российская педагогическая энциклопедия, 1993* - Российская педагогическая энциклопедия / Под ред. В.В. Давыдова. - М. Большая Российская энциклопедия. - 1993. - Т. 1. - 608 с.

REFERENCES

- Barkov, 1961* - Barkov A.S. O nauchnom kraevedenyy / A.S. Barkov // Voprosu metodyky u ystoryy heohrafyy. - M. : Heohrafyz, 1961. - S. 71-78.
- Belokha, 1867* - Belokha P.N. Uchebnyk vseobshchey heohrafyy. Kurs perviy. / P.N. Belokha. - SPb, 1867. - 124 s.
- Benedyuk, 1998* - Benedyuk V.V. Krayeznavchyy pryntsyup navchannya : istorychnyy aspekt / V.V. Benedyuk // Heohrafiya ta osnovy ekonomiky v shkoli. - 1998. - № 2. — S. 39-44.

- Vayda, 1998* - Vayda T.S. Formuvannya ekolohichnoyi kuTtury studentiv pedvuziv zasobamy turysts'ko-krayeznavchoyi diyal'nosti : Avtoref. dys ... kand. ped. nauk : 13.00.01. / T.S. Vayda. - Kherson, 1998. - 17 s.
- Vessel', 1862* - Vessel' N.Kh. Mestnbiiy alement v obuchenyy / N.Kh. Vessel' // Uchytel'. - 1862. - № 17-19. - S. 8-9.
- Holovats'kyu, 1976* - Holovats'kyu Ya. Mandrivky po Halyts'kiy i Uhors'kiy Rusi / Ya.Holovats'kyu // Zhovten'. - 1976. - № 6. - S. 49-94.
- Prohramy hurtkiv, 1982* - Prohramy hurtkiv yanykh ekolohiv i doslidnykiv pryrody dlya pozashkil'nykh ustanov i zahal'noosvitnikh shkil. - K. : Rad. shkola, 1991. - 143 s.
- Entsyklopediya radyans'ka, 1977* - Entsyklopediya radyans'ka. - K., 1982. - T. 8. - 527 s.
- Yvanov, 1977* - Yvanov P.V. Kompleksnost' v turysts'ko-kraevedcheskoy rabote / Yvanov YP. - M. : Ts3TS, 1977. - S. 3-4.
- Istorychne kraeyznavstvo, 1989* - Istorychne kraeyznavstvo v Ukrayins'kiy RSR / P.T Tron'ko, V.O. Horbyk, O.I. Luhova ta in. - K. : Nauk. dumka, 1989. - 237 s.
- Kostrystsya, 1985* - Kostrystsya M.Yu. Turysts'ko-kraeyznavcha robota v shkoli : [Posibnyk dlya vchyteliv heohrafiy] / M.Yu. Kostrystsya. - K. : Rad. shkola, 1985. - 128 s.
- Krachylo, 1994* - Krachylo M.P. Kraeyznavstvo i turyzm / M.P. Krachylo. - K. : Vyscha shkola, 1994. - 190 s.
- Mylonov, 1969* - Mylonov N.P. Ystorycheskoe kraevedenye (osnovnbie ystochnyky yzuchenyaya ystoryy rodnoho kraya): [Posobye dlya studentov pedvuzov] / N.P. Mylonov, Yu.F. Kononov, A.M. Razhon, M.N. Chernomors'kyu, A.S. Zavad'e. - M. : Prosveshchenye, 1969. - 317 s.
- Roman'ko, 1992* - Roman'ko V.Y. Kraevedenye v systeme vuzovskoy podhotovky budushcheho uchytelya lyteratura : dys... kand. ped. nauk : 13.00.01. / V.Y. Roman'ko. - K., 1992. - 163 s.
- Rosyyskaya pedahohycheskaya 3ntsyklopedyya, 1993* - Rosyyskaya pedahohycheskaya 3ntsyklopedyya / Pod red. V.V. Davbidova. - M. : Bol'shaya Rosyyskaya antsyklopedyya. - 1993. - T. 1.- 608 s.

UDC 378

Savranchuk L.A., Bryk S.D.

FEATURES OF HIGHER EDUCATION IN ITALY

Савранчук Л., Брик С. Особенности системы высшего образования Италии. У статті розглядаються особливості системи вищої освіти Італії, зокрема: система вищої освіти в минулому, сучасному (організація навчання, академічний рік та екзамен; професорсько-викладацький склад в університетах; кваліфікація); класифікація вищих навчальних закладів Італії; особливості навчального процесу у вузах Італії.

Ключові слова: історія освіти Італії, особливості сучасної вищої освіти Італії.

Савранчук Л., Брик С. Особенности системы высшего образования Италии. В статье рассматриваются особенности системы высшего образования Италии, в частности: система высшего образования в прошлом, настоящем (организация обучения, академический год и экзамены; профессорско-